

	KODI I RRJETIT	PO-KO-005
	<i>ver. 2.1</i>	<i>faqe 1 nga 33</i>

KODI I RRJETIT - KODI I BALANCIT

	Përgatiti	Kontrolloi	Aprovoi
Emri i Kompanisë	KOSTT	KOSTT	ZRrE
Data	22.11.2010	09.12.2010	10.09.2010

TABELA E PËRMBAJTJES

1	Parathënie.....	5
2	Kodi i Dispeçimit	6
2.1	Parathënie.....	6
2.2	Objektivi.....	6
2.3	Fushëveprimi	7
2.4	Procedura	7
2.4.1	Përgjegjësitë e Përdoruesve	7
2.4.2	Auditimi	8
2.4.3	Dispeçimi në Kohë Reale.....	8
2.4.4	Aranzhmanet Balancuese	9
2.4.5	Udhëzimet e Dispeçimit.....	9
2.4.6	Lëshimi i Udhëzimeve të Dispeçimit.....	10
2.4.7	Udhëzimet e Dispeçimit për Fuqinë Aktive	11
2.4.8	Udhëzimet e Dispeçimit për Fuqinë Reaktive.....	11
2.4.9	Dispeçimi i Rezervës.....	12
2.4.10	Komunikimi	12
2.4.11	Humbja e Komunikimit	13
2.4.12	Veprimet e Kërkuara nga Përdoruesit	14
2.4.13	Kushtet e Emergjencës	14
2.4.14	Autoriteti i OSTT	15
2.4.15	Monitorimi i Performancës	15
2.5	Dispeçimi në Kushtet e Pamjaftueshmërisë së Furnizimit.....	16
2.5.1	E përgjithshme.....	16
2.5.2	Mospërputhja e Ngarkesës së Gjenerimit në Kohë Reale	16
2.5.3	Paralajmërimi i Pamjaftueshmërisë së Furnizimit.....	17
2.5.4	Harmonizimi i kohës.....	17
2.6	Dështimi në Përbushjen e Zotimeve.....	17
2.6.2	Detyrat e OSTT si një Operator i Arsyeshëm dhe i Matur	18
3	Kodi i Rregullimit të Tensionit	19
3.1	Parathënie.....	19

3.2	Objektivi.....	19
3.3	Fushëveprimi.....	19
3.4	Kriteret dhe Strategjitë.....	20
3.4.1	E përgjithshme.....	20
3.4.2	Kufijtë e tensionit.....	20
3.4.3	Rrjedhat e Energjisë Reaktive.....	21
3.4.4	Mundësitë e Rregullimit të Tensionit.....	21
3.4.5	Strategjitë e Rregullimit të Tensionit.....	22
3.5	Kërkesat e Njesisë Prodhuese (gjeneruese).....	22
3.5.1	AVR.....	22
3.5.2	Aktivizimi i një AVR.....	22
3.6	Sigurimi i Rregullimit të Tensionit dhe Fuqisë Reaktive.....	23
3.6.1	E përgjithshme.....	23
3.6.2	Rregullimi Primar i Tensionit.....	23
3.6.3	Rregullimi Sekondar i Tensionit.....	24
3.6.4	Rregullimi Terciar i Tensionit.....	24
3.7	Mjetet Teknike për Rregullimin e Tensionit dhe Fuqisë Reaktive.....	25
3.8	Udhëzime të OSTT.....	25
3.9	Programi i Tensionit.....	25
3.9.2	Përgjegjësia e Gjeneruesve.....	26
3.10	Marrëveshjet e Shërbimeve Ndhmëse.....	26
3.11	Aspektet e Interkonekcionit të Rregullimit të Tensionit.....	27
4	Kodi i Rregullimit të Frekuencës.....	27
4.1	Parathënie.....	27
4.2	Objektivi.....	27
4.3	Fushëveprimi.....	27
4.4	Procedura.....	28
4.4.1	E përgjithshme.....	28
4.4.2	Rregullimi Primar.....	29
4.4.3	Rregullimi Sekondar.....	29
4.4.4	Rregullimi Terciar.....	30
4.4.5	Rregullimi kohor.....	31

	KODI I RRJETIT	PO-KO-005
	<i>ver. 2.1</i>	<i>faqe 4 nga 33</i>

4.5	Kërkesat.....	32
4.5.1	Kërkesat e Njësisë Prodhuese (gjeneruese)	32
4.5.2	Reagimi ndaj Frekuencës së Lartë.....	32
4.6	Të drejtat e Inspektimit.....	33
5	Burimet dhe Dokumentet	33

	KODI I RRJETIT	PO-KO-005
	<i>ver. 2.1</i>	<i>faqe 5 nga 33</i>

Kapitulli 6: Kodi i Balancit

1 Parathënie

1.1.1.1 Ky **kod i balancit** mbulon operimin në kohë reale dhe proceset dhe procedurat që **OSTT** do t'i përdorë për të balancuar sistemin. Ky mbulon rrjedhat e fuqisë aktive, rregullimin e frekuencës, rregullimin e tensionit dhe fuqisë reaktive.

1.1.1.2 Ky **kod i balancit** nuk është një njësi e vetme, por përbëhet nga nën-kodet e mëposhtme (këtej e tutje të referuara si kodet):

- **Kodi i Dispeçimit**
- **Kodi i Rregullimit të Frekuencës**
- **Kodi i Rregullimit të Tensionit**

	KODI I RRJETIT	PO-KO-005
	<i>ver. 2.1</i>	<i>faqe 6 nga 33</i>

2 Kodi i Dispeçimit

2.1 Parathënie

2.1.1.1 Ky **kod i dispeçimit** vendos procedurat si vijon:

- Procedurën e **OSTT** për dhënien e **udhëzimeve të dispeçimit** për **gjeneruesit** në lidhje me **njësitë** e tyre **prodhuese (gjeneruese)** që marrin pjesë në **tregun balancues** dhe/ose kryejnë **shërbime ndihmëse**;
- Procedurën e **OSTT** për konsumatorët e dispeçimit që marrin pjesë në **tregun balancues** dhe/ose kryejnë **shërbime ndihmëse**;
- Procedurën për balancimin e sistemit në kohë reale duke shfrytëzuar **tregun balancues** dhe **shërbimet ndihmëse**;
- Procedurat e **OSTT** për të koordinuar dhe menaxhuar shkëmbimet me **palët e interkoneksionit të jashtëm**;
- Organizimin e funksionimit paralel të sinkronizuar për të përmbushur kriteret e sigurisë dhe besueshmërisë të UCTE.

2.2 Objektivi

2.2.1.1 Objektivat e përgjithshme të këtij **kodi të balancit** janë të dyfishta. Fillimisht për të siguruar që në çdo kohë **gjenerimi** të përputhet me **ngarkesën** dhe së dyti për të mbajtur sasinë e duhur të rezervës në mënyrë që të sigurohet sa më tepër që të jetë e mundur integriteti i **sistemit energjetik**, siguria dhe cilësia e furnizimit të **sistemit energjetik** të Kosovës të:

- Duke monitoruar funksionimin e pajisjeve të **përdoruesit** kundrejt programeve përkatëse;
- Duke kontrolluar rrjedhat e energjisë;
- Duke dhënë **udhëzime dispeçimi** për **njësitë prodhuese (gjeneruese)**;
- Duke lëshuar **udhëzime dispeçimi** për përdoruesit në lidhje me **kontrollin e ngarkesës**;
- Duke marrë parasysh **pengesat e sistemit**;
- Duke mbajtur një nivel të duhur të **margjinës (rezervës) funksionuese**;

	KODI I RRJETIT	PO-KO-005
	<i>ver. 2.1</i>	<i>faqe 7 nga 33</i>

- Duke trajtuar **ndodhitë** e paparashikuara.

2.2.1.2 Procesi i dispeçimit duhet të synojë që ta lejojë **tregun e energjisë** të funksionojë plotësisht, në mënyrë fleksibile dhe transparente ndërkohë që ruan sigurinë dhe stabilitetin e **sistemit të energjisë**.

2.3 Fushëveprimi

2.3.1.1 Ky **kod** i dispeçimit aplikohet për:

- **OSTT**;
- **Prodhuesit (gjeneruesit)** me **njësi prodhuese (gjeneruese)** që kanë një kapacitet të regjistruar prej të paktën [5MW]
- **OSSH-të**
- Pjesëmarrësit e **mekanizmit balancues**;
- Siguruesit e **shërbimeve ndihmëse**.

2.3.1.2 Së bashku me dispozitat e këtij **kodi të balancit**, procedura e dispeçimit me **palët** e jashtme të kyçura përcaktohen në UCTE OH dhe në **marrëveshjet** përkatëse të interkoneksionit.

2.3.1.3 Palët e Licencuara kanë të drejtë të veprojnë në emër të **përdoruesve** në përputhje me **rregullat e tregut**.

2.4 Procedura

2.4.1 Përgjegjësitë e Përdoruesve

2.4.1.1 **Përdoruesit** e ndryshëm duhet t'i përmbushin detyrimet e tyre siç përcaktohet në paragrafët e mëposhtëm.

2.4.1.2 Çdo **pjesëmarrës në treg** që merr pjesë në tregun e energjisë elektrike do të ketë përgjegjësi të plotë për **gjenerimin**, shkëmbimet dhe konsumin e tij të programuar, të cilat do të jenë objekt i modifikimeve të **udhëzimeve të dispeçimit** të dhëna nga **OSTT** sipas këtij **kodi të dispeçimit**.

2.4.1.3 **Pjesëmarrësit në treg** të cilët kryejnë **shërbime ndihmëse** duhet të plotësojnë kushtet e **marrëveshjeve** të tyre të **shërbimeve ndihmëse** dhe duhet të funksionojnë sipas të gjithë parametrave të tyre të regjistruar teknik nëse nuk modifikohet ndryshe nga marrëveshja me **OSTT**.

	KODI I RRJETIT	PO-KO-005
	<i>ver. 2.1</i>	<i>faqe 8 nga 33</i>

2.4.1.4 **Pjesëmarrësit në treg** të cilët marrin pjesë në **tregun balancues** duhet të pajtohen me **rregullat** përkatëse të tregut për **tregun balancues** dhe duhet të funksionojnë sipas të gjithë parametrave të tyre të regjistruar teknik nëse nuk modifikohet ndryshe nga marrëveshja me **OSTT**;

2.4.2 Auditimi

2.4.2.1 **OSTT** do të sigurojë që të gjitha **udhëzimet e dispeçimit** të mbahen në një formë elektronike në gatishmëri përdorimi për një periudhë prej të paktën 5 [pesë] vjetësh. Çdo **pjesëmarrës në treg** mund të kërkojë të ketë qasje në këtë informacion, vetëm në lidhje me **stabilimentin dhe aparatin** e vet, ose për sa i përket një **udhëzimi dispeçimi** për një palë tjetër që ka pasur një ndikim të madh në asetet e tij. Kjo qasje do të lejohet vetëm me marrëveshjen e **OSTT** dhe **Rregullatorit** si rezultat i një kërkesë të arsyeshme.

2.4.2.2 **OSTT** dhe të gjithë **përdoruesit** janë të detyruar të venë në dispozicion të gjitha shënimet e **udhëzimeve të dispeçimit** dhe ekzekutimit të tyre për qëllimet e një hulumtimi të përbashkët, mosmarrëveshjeve apo proceseve gjyqësore me kërkesën e autoriteteve përkatëse. Kur japin të dhënat ata do të marrin të gjitha masat e nevojshme për të ruajtur fshehtësinë e të dhënave aty ku është e nevojshme.

2.4.3 Dispeçimi në Kohë Reale

2.4.3.1 Kontrolli i bilancit të energjisë në **Sistemin Energjetik** të Kosovës do të kryhet në bazë të programit ditor siç përcaktohet në **kodin e dispeçimit**. **Njësitë prodhuese (gjeneruese)** në kushte normale kërkohej që t'i përmbahen programit të dhënë ditor të **gjenerimit** dhe kryerjes së udhëzuar të **shërbimeve ndihmëse** bazuar në **marrëveshjet e shërbimeve ndihmëse** ose dispozitat e tjera të këtij kodi.

2.4.3.2 Menaxhimi i funksionimit paralel kryhet në bazë të mirëmbajtjes së balancit të shkëmbimeve të dakorduara të energjisë elektrike dhe energjisë me **palët** e jashtme të kyçura siç përcaktohet në **programin e miratuar kohor**.

2.4.3.3 Konsumatorët e energjisë elektrike kërkohej të kontrollojnë në mënyrë të pavarur përmbushjen e detyrimeve të tyre për programin ditor në lidhje me konsumin e fuqisë dhe energjinë elektrike në përputhje me marrëveshjet e konkluduara.

2.4.3.4 **Gjeneruesve** u kërkohej që të kontrollojnë në mënyrë të pavarur dhënien në **sistemin energjetik** të energjisë dhe fuqisë elektrike me cilësinë e duhur në përputhje me marrëveshjet e konkluduara dhe dispozitat e **Kodit të Rrjetit**.

2.4.3.5 **OSTT** është përgjegjës për prokurimin e fuqisë/energjisë aktive për kompensimin e **devijimeve të paqëllimshme** në kushte transparente dhe jo-diskriminuese dhe në

përputhje me **rregullat e tregut**. gjithashtu është përgjegjës për programimin dhe kontrollin e shkëputjes/injektimit të sasive të energjisë/fuqisë aktive për kompensimin e **devijimeve të paqëllimshme** bazuar në **programin e miratuar kohor**.

2.4.4 Aranzhmanet Balancuese

2.4.4.1 **OSTT** kontrollon dhe menaxhon çdo mosbalancim në sistemin energjetik në kohë reale duke shfrytëzuar mundësinë e deklaruar të **balancimit të tregut** në përputhje me **rregullat e tregut** për të përmbushur standardet operacionale ashtu siç përcaktohen në **kodin e rregullimit të frekuencës** dhe në **kodin e rregullimit të tensionit**.

2.4.4.2 **OSTT** do të përdor **prodhimin (gjenerimin)** në dispozicion, siç specifikohet në kodin e dispeçimit, për të ruajtur balancin në prodhim (gjenerim) -ngarkesë në **Sistemin Energjetik** të Kosovës. **OSTT** do të kontrollojë sistemin energjetik dhe do të menaxhojë aq sa të jetë e mundur shkëmbimet me **palët** e jashtme të kyçura në mënyrë që ato të mbahen brenda tolerancave që janë dakorduar me **palën** e jashtme të kyçur. **OSTT** do të shfrytëzojë LFC për të menaxhuar **gabimin e kontrollit të zonës** për të përmbushur kërkesat e UCTE OH ashtu siç përcaktohen në mënyrë më të plotë në **kodin e rregullimit të frekuencës**. Aty ku një **njësi prodhuese (gjeneruese)** dështon në mbajtjen e synimit të programuar atëherë **OSTT** do të lëshojë një **udhëzim të dispeçimit** sipas seksionit 2.4.5.

2.4.5 Udhëzimet e Dispeçimit

2.4.5.1 **OSTT** ka përgjegjësinë e lëshimit të **udhëzimeve të dispeçimit** për shërbimet e ofruara në **tregun balancues** dhe sipas **marrëveshjeve të shërbimeve ndihmëse** në mënyrë që të mbajë balancin e energjisë/fuqisë aktive të **sistemit energjetik** dhe të menaxhojë profilet e tensionit të **Sistemit të Transmisionit** aq sa është e mundur brenda tolerancave të dakorduara.

2.4.5.2 Faktorët shtesë të cilët duhet të merren në konsideratë nga **OSTT** në udhëzimin e ndryshimeve të **programeve të miratuara kohore** detajohen në paragrafët e mëposhtëm:

- **Njësia e dispeçimit** ka dështuar në përmbushjen e **udhëzimit të dispeçimit** ose ka devijuar nga vlerat e programuara ditore;
- Ndryshimet mes parashikimit të **ngarkesës** dhe **ngarkesës** aktuale duke përfshirë ndryshimet në reduktimin e **ngarkesës** që aktualisht arrihet nga **përdoruesit**.

- Nevoja që **njësitë prodhuese (gjeneruese)** të funksionojnë për qëllime monitoruese, testuese ose hulumtuese sipas **kodit të testimit dhe monitorimit** ose me kërkesën e **përdoruesit** sipas **kodit të testimit dhe monitorimit** për testet e vënies në punë ose pranimit;
- Ndryshimet në nivelin e kërkuar të rezervës operuese ose rezervës operuese ashtu siç përcaktohet nga **OSTT**;
- Udhëzimet për **rregullimin e ngarkesës** sipas **kodit të rregullimit të ngarkesës** dhe mbrojtjes së **sistemit energjetik** ose masat e rikthimit në funksionim sipas **kodit të planifikimit të rasteve të paparashikuara**.
- Trajtimi i **ndodhive** të tilla si defektet e **sistemit** dhe/ose ndryshimet e mëdha.

2.4.6 Lëshimi i Udhëzimeve të Dispeçimit

2.4.6.1 Udhëzimet e **dispeçimit** të lidhura me **ditën e dispeçimit fizik** mund të lëshohen nga **OSTT** në çdo kohë gjatë periudhës që fillon menjëherë pas miratimit të programeve ditore në lidhje me atë ditë.

2.4.6.2 **OSTT** do t'i lëshojë **udhëzimet e dispeçimit** për personat përgjegjës që janë emëruar nga **pjesëmarrësi i mekanizmit balancues** ose siguruesi i **shërbimeve ndihmëse**, sipas rastit, për dispeçimin e **njësisë shoqëruese të dispeçimit**. Në këto rrethana aty ku një **përdorues** menaxhon më tepër se një **njësi dispeçimi**, ai duhet ta informojë **OSTT** mbi veprimin përkatës që është ndërmarrë në përgjigje të **udhëzimit të dispeçimit**. Pranohet që aty ku kjo lidhet me një pikë të vetme të kyçjes, më tepër se një **njësi dispeçimi** mund të menaxhohen nga **përdoruesi** për të plotësuar shkëputjen/injektimin e programuar, sipas rastit.

2.4.6.3 **OSTT** do t'i lëshojë **udhëzimet e dispeçimit** drejtpërdrejt tek personat përgjegjës të qendrës përkatëse të kontrollit të **stabilimentit energjetik** për **udhëzimet e dispeçimit** që lidhen me veprimet e emergjencës.

2.4.6.4 Përveç udhëzimeve të lidhura me dispeçimin e **energjisë aktive**, **udhëzimet e dispeçimit** mund të përfshijnë disa ose të gjitha udhëzimet e mëposhtme:

- Koha për t'u sinkronizuar;
- Sigurimi i rezervës operuese;
- Sigurimi i rezervës së ftohtë;

- **Fuqia reaktive** (udhëzimet mund të përfshijnë prodhimin (gjenerimin) e MVAR, nivelet e synuara të tensionit, ndryshimet e pozitës së rregullatorit të tensionit, prodhimin (gjenerimin) maksimal të MVAR ose absorbimin maksimal MVAR);
- Funksionimi në nivelin maksimal operues (Maxgen);
- Kërkesat e ardhshme të dispeçimit;
- Kërkesa për detajet e pozicioneve të rregullatorit të transformatorit të **njesisë prodhuese (gjeneruese)**
- Udhëzimet për testimet;
- Funksionimi i **njesisë prodhuese (gjeneruese)** duke përdor **LFC**;
- Detajet e kushteve të pafavorshme që mund të ndikojnë në funksionimin e **sistemit energjetik** të tilla si moti i keq i parashikuar apo aktual;
- Veprimet e emergjencës.

2.4.7 Udhëzimet e Dispeçimit për Fuqinë Aktive

2.4.7.1 Ashtu siç specifikohet në **kodin e rregullimit të frekuencës, OSTT** është përgjegjës për menaxhimin e frekuencës së sistemit. **Përdoruesit** të cilët marrin udhëzime nga **OSTT** për rregullimin e **fuqisë aktive** duhet t'i ndjekin udhëzimet në mënyrë precize.

2.4.7.2 **OSTT** do t'i përdorë shërbimet që jepen nëpërmjet **tregut balancues dhe/ose marrëveshjeve të shërbimeve ndihmëse** për të siguruar rregullimin e ngarkesës – frekuencës dhe siguresi do të përmbushë kërkesat e **Marrëveshjes kornizë së rregullave të tregut dhe/ose marrëveshjes së shërbimeve ndihmëse**.

2.4.8 Udhëzimet e Dispeçimit për Fuqinë Reaktive

2.4.8.1 Ashtu siç specifikohet në **kodin e rregullimit të tensionit, OSTT** është përgjegjës për menaxhimin e **fuqisë reaktive** dhe tensionit. **Përdoruesit** të cilët marrin udhëzime nga **OSTT** për rregullimin e **fuqisë reaktive** duhet t'i ndjekin ato në mënyrë precize.

2.4.8.2 Udhëzimi i dhënë nga **OSTT** për një **prodhues (gjenerues)** ose **konsumator të ngarkesës** mund t'i referohet një **njësie** të vetme **prodhuese (gjeneruese)** ose një stabilimenti energjetik ose një **përdoruesi** tjetër që e ofron këtë shërbim. **Udhëzimi i dispeçimit** i dhënë nga **OSTT** mund të përfshijë një ndryshim në prodhimin (gjenerimin) e **fuqisë reaktive** të një **njësie prodhuese (gjeneruese)** ose një

udhëzim për ta mbajtur tensionin e një zbare në një nivel të synuar të specifikuar. Këto kërkesa mund të arrihen duke ndryshuar prodhimin (gjenerimin) e **fuqisë reaktive të njësisë prodhuese (gjeneruese)** ose me ndryshimin e pozicionit të rregullatorit të tensionit të transformatorit siç duhet.

2.4.8.3 **OSTT** do t'i përdorë shërbimet që jepen sipas **marrëveshjes së shërbimeve ndihmëse**, duke mbuluar rregullimin e tensionit dhe siguruesi i **shërbimeve ndihmëse** do të plotësojë kërkesat e lidhura me **marrëveshjen e shërbimeve ndihmëse** dhe **rregullat e tregut**.

2.4.9 Dispeçimi i Rezervës

2.4.9.1 **OSTT** do t'i përdorë shërbimet ashtu siç përcaktohet në **kodin e rregullimit të frekuencës** dhe siç parashikohet në **marrëveshjet** e tregut balancues dhe/ose **shërbimeve ndihmëse** për të menaxhuar shërbimet dhe siguruesi do të përmbushë kërkesat e **marrëveshjes së shërbimeve ndihmëse** dhe **rregullat e tregut**.

2.4.9.2 Kur ka ndodhur ose është duke ndodhur një rast i paparashikuar i **gjenerimit, rezerva primare** do të lëshohet në mënyrë automatike dhe nuk kërkohet asnjë përfshirje e **OSTT**. Gjithashtu **OSTT** do të vë në përdorim sistemet e automatizuara për të udhëzuar lëshimin e **rezervës sekondare** pa ndonjë ndërhyrje manuale. Të dhënat dhe/ose informacioni **SCADA** i dhënë manualisht do t'i japë alarmin **OSTT** në lidhje me faktin se ka ndodhur një rast i paparashikuar. **OSTT** do ta përdorë informacionin në dispozicion dhe në situatën e ndryshuar dhe sipas kërkesave do të lëshojë **rezervat terciare të rregullimit ngarkesë-frekuencë** dhe rezervat e palëvizshme për të zëvendësuar kapacitetin e humbur të (rënë) të **gjenerimit**.

2.4.9.3 Kërkesa thelbësore duhet të jetë për ta kthyer **sistemin energjetik** në standardet normale të sigurisë sa më shpejt që të jetë e mundur.

2.4.9.4 Në rastet e humbjes së madhe të ngarkesës, **rregullimi primar** dhe **rregullimi sekondar** automatikisht do të kontribuojnë në rikthimin e frekuencës. Balancimi i **sistemit energjetik** do të arrihet me mundësimin e rregullimit terciar ngarkesë-frekuencë. Nëse të gjitha masat e përmendura më sipër nuk janë të mjaftueshme, **OSTT** mund të udhëzojë drejtpërdrejt reduktimin e prodhimit (gjenerimit) për **njësitë prodhuese (gjeneruese)** që kanë përfunduar **marrëveshjet** përkatëse të **shërbimeve ndihmëse**.

2.4.10 Komunikimi

2.4.10.1 Mjetet e komunikimit për lëshimin e **udhëzimeve të dispeçimit** do të specifikohen në **marrëveshjen e shërbimeve ndihmëse**.

	KODI I RRJETIT	PO-KO-005
	<i>ver. 2.1</i>	<i>fajqe 13 nga 33</i>

- 2.4.10.2 Formati dhe përmbajtja e **udhëzimeve të dispeçimit** do të përcaktohet nga **OSTT** në përputhje me këtë **kod të dispeçimit**.
- 2.4.10.3 Personi që merr një urdhër në formën e një **udhëzimi të dispeçimit** do t'ia përsërisë atë personit i cili e lëshon udhëzimin në mënyrë që ai të mund të konfirmojë se urdhëri është kuptuar në mënyrë korrekte. Personi që e merr urdhërin duhet të fillojë ta përmbushë atë vetëm pasi të ketë marrë konfirmimin nga personi që e ka lëshuar urdhërin.
- 2.4.10.4 Një **udhëzim i dispeçimit** duhet të njihet formalisht nga **përdoruesi** i asaj **njësie të dispeçimit** menjëherë sapo merret nga mjetet e miratuara të komunikimit ose duhet të jepet menjëherë një arsye për mos-pranim.
- 2.4.10.5 Një **përdorues** mund ta refuzojë një **udhëzim të dispeçimit** manual vetëm në emër të sigurisë që lidhet me personelin apo stabilimentin – ose për shkak se **udhëzimi i dispeçimit** është i pavlefshëm.
- 2.4.10.6 Në asnjë rrethanë nuk mund të injorohet një **udhëzim** i vlefshëm i **dispeçimit** lëshuar si duhet nga ana e **OSTT** për një përdorues për arsye komerciale.
- 2.4.10.7 Që një **udhëzim i dispeçimit** të jetë i vlefshëm ai duhet të vërtetojë kufijtë e disponueshmërisë dhe karakteristikave operacionale si të deklaruara saktësisht për **OSTT** dhe relevante me kohën dhe periudhën me të cilën lidhet **udhëzimi i dispeçimit**.
- 2.4.10.8 Në rastet kur gjatë kryerjes së një **udhëzimi të dispeçimit**, dalin probleme të paparashikuara, të shkaktuara nga çështje sigurie – të lidhura me personelin ose stabilimentin – **OSTT** duhet të njoftohet menjëherë me telefon.

2.4.11 Humbja e Komunikimit

- 2.4.11.1 Në rastet e dështimit të të gjitha mjeteve të komunikimit mes **OSTT** dhe një **përdoruesi, përdoruesi** i dëmtuar do të vë në përdorim planin e dakorduar të parashikuar në **kodin e kyçjes** dhe/ose **marrëveshjen e shërbimeve ndihmëse** dhe do të bëjë përpjekje të vazhdueshme për të kontaktuar me **OSTT**. Ndërkohë që humb komunikimi, **OSTT** dhe **përdoruesi** i dëmtuar do t'i përmbahen **programit të dakorduar**.
- 2.4.11.2 **OSTT** dhe **përdoruesit** e dëmtuar që veprojnë si më sipër do të marrin gjithashtu parasysh nevojën për të kontribuar në mbajtjen e frekuencës së programuar të sistemit – në rastet kur mungon programi i frekuencës për ndonjë arsye, frekuenca e synuar duhet të jetë 50 Hz – dhe nivelet e tensionit brenda kufijve operacionale normal të përcaktuar në **kodin e rregullimit të tensionit**. Gjatë gjithë kohës

OSTT dhe **përdoruesit** e dëmtuar do të vazhdojnë të veprojnë si **operator të arsyeshëm dhe të kujdesshëm** dhe në asnjë rrethanë nuk do ta vënë stabilimentin në funksionim jashtë kufijve të saj të sigurisë.

2.4.11.3 Dështimi në marrjen e **udhëzimeve të dispeçimit** vjen si rezultat jo vetëm i ç'rregullimit të gjithë mjeteve të komunikimit por mund të ndodhë edhe gjatë periudhave të cilësisë së papranueshme të komunikimit. Në rastin e komunikimit të ç'rregulluar apo të paaftë, **palët** e dëmtuara do të ndërmarrin gjithë hapat e arsyeshëm për të rikthyer komunikimin nëpërmjet çdo mjeti të duhur.

2.4.11.4 Në rastin e ç'rregullimit të pajisjeve për dirigjim dhe kontrollim të **OSTT**, do të iniciohen planet e rasteve të paparashikuara dhe do të vendosen mënyra alternative të komunikimit. Në raste të tilla të gjithë **përdoruesit** e dëmtuar do të informohen rreth aranzhmaneve të reja.

2.4.11.5 Pasi komunikimi të jetë rikthyer në normalitet, të gjithë **përdoruesit** e dëmtuar do të informohen rreth aranzhmaneve të rishikuara.

2.4.12 Veprimet e Kërkuara nga Përdoruesit

2.4.12.1 Çdo **përdorues** do të pajtohet me të gjitha **udhëzimet e dispeçimit** të lëshuara në mënyrë korrekte nga **OSTT**.

2.4.12.2 Çdo **përdorues** duhet të vë në përdorim **parametrat dinamik të dispeçimit** kur përmbush **udhëzimet e dispeçimit**.

2.4.12.3 Në rastin kur një **përdorues** nuk është i aftë të përmbushë **udhëzimin e dispeçimit**, ai duhet ta njoftojë menjëherë **OSTT**. Aty ku një **përdorues** nuk e informon **OSTT** rreth paaftësisë apo mosdëshirës për të përmbushur një **udhëzim të dispeçimit** dhe ku **OSTT** e konsideron se **përdoruesi** nuk është në pajtueshmëri me një **udhëzim të dispeçimit**, ai duhet të ndërmarrë hapa të tillë që mendon se janë të nevojshme. Monitorimi dhe testimi mbulohen në **kodin e testimit dhe monitorimit**.

2.4.12.4 Personi përgjegjës i një **përdoruesi** nuk kërkohet që t'i përmbushë udhëzimet e dhëna nga **OSTT** nëse përmbushja e tyre mund të rrezikojë njerëzit apo pajisjet.

2.4.13 Kushtet e Emergjencës

2.4.13.1 Për të ruajtur sigurinë e **Sistemit të Transmisionit** në kushtet e emergjencës, **OSTT** mund të lëshojë udhëzime të emergjencës për **përdoruesit**. Kjo mund të kërkojë veprime jashtë **parametrave dinamik të dispeçimit**, të dhëna të tjera relevante apo njoftimin për sinkronizim. Secili **përdorues** kërkohet të bëjë gjithë

	KODI I RRJETIT	PO-KO-005
	<i>ver. 2.1</i>	<i>fajqe 15 nga 33</i>

përpjekjet e arsyeshme për të përmbushur udhëzimet e emergjencës, por kur nuk ka mundësi ta bëjë këtë **përdoruesi** duhet ta njoftojë menjëherë **OSTT**.

2.4.13.2 Për qëllime të sigurisë së sistemit dhe stabilitetit të tij, **OSTT** është i autorizuar dhe përgjegjës për të menaxhuar shkëmbimet e **fuqisë aktive** dhe të **energjisë** me **palët** e jashtme të kyçura ashtu siç përcaktohet në UCTE OH dhe në **marrëveshjen** përkatëse të interkoneksionit.

2.4.13.3 **OSTT** do të jetë përgjegjës për koordinimin e lidhur me eksportin, importin, shkëmbimin dhe ri-programimin e **fuqisë aktive** dhe energjisë në pikat e interkoneksionit dhe kryerjen e **shërbimeve ndihmëse** me palët e kyçura të jashtme.

2.4.14 Autoriteti i OSTT

2.4.14.1 Ndërkohë që kryen procesin e **dispeçimit**, **OSTT** ka të drejtat e përcaktuara si në paragrafët e mëposhtëm.

2.4.14.2 Të japë udhëzime operative, që kanë për qëllim mbajtjen e funksionimit të qëndrueshëm dhe të besueshëm të **sistemit energjetik**, cilësinë e furnizimit të konsumatorëve dhe kushtet e mënyrave të prodhimit (gjenerimit) dhe konsumit të fuqisë elektrike dhe energjisë siç përcaktohet nga **programi i miratuar kohor**, i cili është i detyrueshëm për të gjithë **përdoruesit**.

2.4.14.3 **OSTT** do të marrë të gjitha masat e nevojshme për të trajtuar mosbalancimin sipas dispozitave të **marrëveshjeve** të tregut balancues dhe të **shërbimeve ndihmëse**.

2.4.14.4 **OSTT** do të ushtrojë të gjitha të drejtat e tij siç specifikohet në ligj dhe në këtë **kod të balancit**.

2.4.14.5 **OSTT** mund të modifikoj ose të tejkaloj vlerat e programuara ose nivelet e dispeçimit në kohë reale nëse ai beson se stabiliteti, siguria apo cilësia e furnizimit të sistemit energjetik është apo do të jetë apo mund të priset (dëmtohet). Në rast se **OSTT** do të ndër marrë veprimet korresponduese, **OSTT** do të regjistrojë detajet dhe arsyet e veprimit të tij për qëllime auditimi dhe këto nëse kërkohet do t'i komunikohen **Rregullatorit**.

2.4.15 Monitorimi i Performancës

2.4.15.1 **OSTT** kontrollon menaxhimin e sistemit të energjisë dhe është përgjegjës për sigurimin aq sa është praktikisht e mundur, si më poshtë:

- Mënyra e funksionimit të **njësive prodhuese (gjeneruese)** do të bazohet në **programin** e fundit **të miratuar**;

- Kalimi nga një vlerë e prodhimit të energjisë e dhënë në **programin e miratuar**, në një vlerë tjetër duhet të fillojë jo më tepër se pesë minuta para përfundimit të një periudhe dispeçimi dhe duhet të përfundojë jo më shumë se pesë minuta pas fillimit të periudhës së ardhshme të dispeçimit.

2.4.15.2 Aty ku **njësitë prodhuese (gjeneruese)** vihen në funksionim nga një **gjenerues** në përputhje me **programin e miratuar**, kushtet e paragrafit 2.4.15.1 aplikohen për **gjeneruesin** përkatës.

2.4.15.3 Monitorimi i **njësive prodhuese (gjeneruese)** dhe kërkesat pasuese për testim përcaktohen në **kodin e testimit dhe monitorimit**.

2.5 Dispeçimi në Kushtet e Pamjaftueshmërisë së Furnizimit

2.5.1 E përgjithshme

2.5.1.1 Ekzistojnë dy raste të veçanta kur mund të ndodhë pamjaftueshmëria e furnizimit. Këto dy raste mund të përmbliidhen si më poshtë:

- Kur vijnë rrethana të tilla që e bëjnë të pamundur parandalimin e mungesës së energjisë, si për shembull nëse importet, injektimet apo furnizimet balancuese nuk mund të plotësojnë kërkesën totale. Në këto rrethana do të aplikohen dispozitat e **kodit e dispeçimit** dhe të **kodit të rregullimit të ngarkesës**;
- Kur ka mospërputhje të **ngarkesës së gjenerimit** në kohë reale – aty ku ndodh një mungesë e gjenerimit që duhet të plotësojë **konzumin** gjatë procesit të dispeçimit në kohë reale.

2.5.1.2 **OSTT** do të njoftojë **tregun e energjisë elektrike** rreth çdo periudhe apo periudhe potenciale të pamjaftueshmërisë së furnizimit duke pritur që **gjeneruesit me njësi prodhuese (gjeneruese)** të pakontraktuara dhe të paofruara dhe **konsumatorët e ngarkesës** do të ndërmarrin masat e duhura.

2.5.2 Mospërputhja e Ngarkesës së Gjenerimit në Kohë Reale

2.5.2.1 **OSTT** do të sigurojë ekzekutimin e **programit të miratuar** dhe do të informojë gjithë **pjesëmarrësit në treg** rreth problemit të pamjaftueshmërisë së furnizimit:

- Nëse problemet shkaktohen nga reduktimi i paparashikuar i detyruar i **gjenerimit** ose për shkak të problemeve në **Sistemin e Transmisionit, OSTT** do të lëshojë kapacitetet e mundshme rezervë në përputhje me **kodin e balancit**;

- Në rastin e një mospërputhje të **kërkesës për gjenerim** në kohë reale, përgjegjësia e parë e **OSTT** është të sigurojë integritetin e sistemit të energjisë dhe për atë qëllim **OSTT** gjithashtu mund të shfrytëzojë asistencën nga **palët** e jashtme të kyçura nëse kjo është më e përshtatshme ose nëse janë përdorur të gjitha mjetet e rregullimit të brendshëm;
- Aty ku është e nevojshme, **OSTT** mund të udhëzojë **gjeneruesit** dhe siguruesit e tjerë të **shërbimeve ndihmëse** të vënë në dispozicion rezerva shtesë, nëse kjo do të kërkohet për të mbajtur apo rikthyer integritetin e **sistemit energjetik**.

2.5.3 Paralajmërimi i Pamjaftueshmërisë së Furnizimit

- 2.5.3.1 Në rastet kur ndodh pamjaftueshmëria e furnizimit ose pamjaftueshmëria potenciale e furnizimit, **OSTT** do të informojë **gjeneruesit** dhe **përdoruesit** e tjerë. Paralajmërimet e **sistemit** specifikohen në kodin e ndërlidhjes operationale dhe në furnizimin e informacioneve të **ndodhive (ngjarjeve)**;
- 2.5.3.2 Në rastin e një humbje emergjente të një **gjenerimi** të konsiderueshëm, **ngarkese** apo kapacitetit të transmisionit, **OSTT** do të veprojë sipas masave përkatëse të rasteve të paparashikuara të përcaktuara në **kodin e rregullimit të ngarkesës** dhe në **kodin e planifikimit të rasteve të paparashikuara**.

2.5.4 Harmonizimi i kohës

- 2.5.4.1 Një kërkesë kryesore që mundëson funksionimin korrekt të **tregut të energjisë elektrike** dhe të procesit të dispeçimit është funksionimi i gjithë **përdoruesve** sipas një kohe referencë. **Përdoruesit** duhet të sigurohen që ta mbajnë orën saktësisht brenda një gabimi maksimal prej +/- [një] sekondë.
- 2.5.4.2 Përgjegjësia për këtë mbetet vetëm e **përdoruesve** të cilët mund të përshtasin çfarëdo metode dhe pajisje që dëshirojnë për ta përmbushur detyrimin. Një sinjal i sinkronizimit kohor do të dërgohet nga sistemi **SCADA** i **OSTT** në intervale të rregullta kohore. Është vetëm vendimi i **përdoruesve** nëse do ta përdorin apo jo këtë sinjal.

2.6 Dështimi në Përmbushjen e Zotimeve

- 2.6.1.1 Të gjithë **pjesëmarrësit e tregut** duhet t'i përmbushin zotimet e tyre në mënyrë strikte gjatë procesit të dispeçimit.
- 2.6.1.2 **Gjeneruesit** do të funksionojnë brenda tolerancave të miratuara për prodhimin (gjenerimin) e energjisë apo për nivelet e energjisë të dakorduara në **programin e miratuar kohor**.

	KODI I RRJETIT	PO-KO-005
	<i>ver. 2.1</i>	<i>fajqe 18 nga 33</i>

2.6.1.3 **Pjesëmarrësit e mekanizmit balancues** do të përmbushin kushtet e **marrëveshjeve të shërbimeve ndihmëse** për dispozitat e shërbimeve të **mekanizmit balancues**;

2.6.1.4 Siguruesit e **shërbimeve ndihmëse** do të përmbushin kushtet e **marrëveshjeve** të tyre të **shërbimeve ndihmëse** për kryerjen e shërbimeve për dispečing, kontroll të energjisë dhe transmission të energjisë elektrike nëpërmjet **sistemit energjetik**.

2.6.1.5 Të gjitha **palët** kanë detyrën t'i përgjigjen **udhëzimeve të dispečimit** brenda një kohe dhe saktësie të pranueshme dhe të përmbushin detyrat sipas procesit të vetë-zotimit në seksionin 2.4.3

2.6.2 Detyrat e OSTT si një Operator i Arsyeshëm dhe i Matur

2.6.2.1 **OSTT** ka përgjegjësinë themelore të lehtësimit të funksionimit të tegut të energjisë elektrike në përfitim të gjithë **pjesëmarrësve në treg** dhe konsumatorëve final të energjisë elektrike sipas Ligjit për Energjinë, Lligjit për Energjinë Elektrike, Licencës së tij të transmissionit, **rregullave të tregut** dhe këtij **Kodi të Rrjetit**. **OSTT** duhet ta vë **sistemin** në funksionim në mënyrë sa më ekonomike që e lejojnë pengesat e ndryshme.

2.6.2.2 **OSTT** duhet ta balançojë këtë kërkesë me nevojën për të mbajtur stabilitetin, sigurinë dhe cilësinë e standardeve të furnizimit për **sistemin energjetik**.

2.6.2.3 Në mënyrë që ta përmbushë kërkesën e fundit **OSTT** ka të drejtën të ndërmarrë çdo veprim që ai në mënyrë të arsyeshme e ndjen si të nevojshëm në rrethanat që dominojnë në atë moment. Megjithatë në rastin e një kërkesë të arsyeshme **OSTT** do të duhet të japë shpjegime për veprimet e veta dhe t'i raportojë **Rregullatorit**. Në të gjitha rastet **OSTT** do të veprojë si një **operator i arsyeshëm dhe i matur**.

2.6.2.4 Vetëm në rrethana të jashtëzakonshme mund të hiqet dorë nga stabiliteti, siguria dhe cilësia e furnizimit. **OSTT** duhet të detalizoj rrethanat që do të lejonin lehtësimin e këtyre standardeve. Procedurat që duhet të ndiqen duhet të përgatiten në konsultim me **palët** e tjera dhe duhet të tregojnë vëmendje të plotë ndaj detyrimeve të **OSTT** për të ruajtur sigurinë e **sistemit energjetik**. Këto rrethana përjashtuese mund të përfshijnë, por nuk kufizohen me si më poshtë:

- Pas një **ndodhie/ngjarjeje** të jashtëzakonshme - gjatë rikthimit pas një **rënie totale**;
- Pas një **ndodhie/ngjarjeje** të rëndësishme – sa më parë që të jetë arsyeshmërisht e mundur derisa **sistemi** do të jetë i sigurtë pas një **ndodhie** të zakonshme.

	KODI I RRJETIT	PO-KO-005
	<i>ver. 2.1</i>	<i>fajqe 19 nga 33</i>

3 Kodi i Rregullimit të Tensionit

3.1 Parathënie

3.1.1.1 Ky **kod i rregullimit të tensionit** specifikon kërkesat dhe kriteret në lidhje me rregullimin e tensionit dhe me mjetet teknike për rregullimin e tensionit dhe **fuqisë reaktive**. Ky **kod i rregullimit të tensionit** duhet të lexohet së bashku me **kodin e kyçjes**.

3.1.1.2 Ky **kod i rregullimit të tensionit** gjithashtu detajizon caktimin e detyrimeve dhe përgjegjësi në lidhje me rregullimin e tensionit dhe **fuqisë reaktive** dhe përcakton procedurën dhe raportet mes **OSTT** dhe **përdoruesve** për sa i përket procesit për rregullimin e tensionit dhe **fuqisë reaktive**.

3.2 Objektivi

3.2.1.1 Objektivat e këtij seksioni janë si më poshtë:

- T'i mundësojë **OSTT** – aq sa të jetë e mundur – që të përcaktojë përgjegjësitë e përbashkëta për arritjen e niveleve të tensionit në **Sistemin e Transmisionit** dhe **sistemet** e përbashkëta të **përdoruesve** në mënyrë që të plotësojë standardet përkatëse ligjore dhe të licencës me humbje minimale në **transmision**;
- T'i mundësojë **OSSH**-së që të arrijnë nivelet e përshtatshme të tensionit në sistemet e tyre shpërndarëse;
- Të ruajë stabilitetin, sigurinë dhe integritetin e **Sistemit të Transmisionit**;
- Të shmangë dëmtimin në **Sistemin e Transmisionit** dhe në **stabilimentin e përdoruesit**;
- Të mbajë tensionin në **pikat e kyçjes** së **përdoruesit** brenda kufijve të specifikuar në këtë **kod të rregullimit të tensionit**.

3.3 Fushëveprimi

3.3.1.1 Ky seksion aplikohet për :

- **OSTT**;
- **Operatorët e Sistemit të Shpërndarjes (OSSH-të)**;

- **Gjeneruesit** duke përfshirë **gjeneruesit me njësi prodhuese (gjeneruese)** të kyçura në **Sistemin e Shpërndarjes**;
- **Ngarkesën e konsumatorëve** të kyçur drejtpërdrejt në **Sistemin e Transmisionit**;

3.4 Kriteret dhe Strategjitë

3.4.1 E përgjithshme

3.4.1.1 **OSTT** është përgjegjës për mirëmbajtjen e niveleve optimale të tensionit në **Sistemin e Transmisionit** dhe në **Sistemin e Shpërndarjes** që janë përgjegjëse për **sistemet** e tyre të shpërndarjes. Kjo do të thotë se tensionet në të gjitha nyjet në **sistem**, duke përfshirë fundet e furnizuesve radial të transmisionit do të jenë brenda kufijve të përcaktuar në paragrafin 3.4.2 të këtij **kodi të rregullimit të tensionit**.

3.4.1.2 Rregullimi i tensionit në **Sistemit Energjetik** të Kosovës është i nevojshëm për të përmbushur kërkesat e mëposhtme:

- Të sigurojë plotësimin e **ngarkesës** për MVAR;
- Të sigurojë aftësinë e mjaftueshme të rregullimit dinamik të tensionit për të mbuluar ndryshimet në kërkesën për MVAR në sistemin e energjisë elektrike në mënyrë që:
 - Të lehtësohet rregullimi i kontrolluar i tensionit;
 - Të kufizohet kohëzgjatja dhe shtrirja e luhatjeve të tensionit në kushte defektesh
- Të sigurojë aftësinë e rezervës statike dhe dinamike të **fuqisë reaktive**.

3.4.1.3 Në mënyrë që të arrihen këto synime dhe të kontrollohen tensionet në **Sistemin e Transmisionit, OSTT** do të përdorë një varg metodash të rregullimit dinamik dhe statik të **fuqisë reaktive**.

3.4.2 Kufijtë e tensionit

3.4.2.1 Në mënyrë që të shmanget dëmtimi i pajisjeve dhe të sigurohet funksionimi i qëndrueshëm paralel i **Sistemit Energjetik** të Kosovës dhe i gjithë **përdoruesve**, nivelet e tensionit të sistemit të energjisë do të jenë në pajtueshmëri me **kodin e standardeve të energjisë elektrike** dhe do të jenë brenda kufijve të pranueshëm siç paraqitet në tabelën e mëposhtme:

Tensioni Nominal	Rrethanat Normale	Rrethanat e Jashtëzakonshme
400kV	Tensioni referencë +/- [5%]	+/- [10%]
220kV	Tensioni referencë +/- [5%]	+/- [10%]
110kV	Tensioni referencë +/- [10%]	[88 to 130kV]

3.4.2.2 Tensioni referencë për shumicën e nyjeve është normalisht tensioni nominal por mund të përcaktohet nga **OSTT** varësisht nga bilanci i **fuqisë reaktive** dhe karakteristikat e **sistemit energjetik**.

3.4.2.3 Vlerat maksimale rrjedhin nga karakteristikat teknike të pajisjeve primare dhe vlerat minimale do të llogariten dhe vendosen nga **OSTT** në mënyrë që të sigurohet funksionimi i qëndrueshëm paralel i **sistemit** dhe i gjithë **njësive prodhuese (gjeneruese)**.

3.4.3 Rrjedhat e Energjisë Reaktive

3.4.3.1 Qëllimet themelore të rregullimit të tensionit dhe **fuqisë reaktive** janë të dyfishta si më poshtë:

- Të kufizojnë rrjedhën e **fuqisë reaktive** në mënyrë që të arrijnë humbje minimale të **fuqisë aktive**;
- Të sigurojnë **fuqi reaktive** të mjaftueshme për të ruajtur tensionet e **sistemit** dhe si rrjedhim stabilitetin dhe sigurinë e **Sistemit të Transmisionit**.

3.4.3.2 Për sa i përket këtyre më sipër bilanci mes **fuqisë reaktive** të gjeneruar dhe **fuqisë reaktive** të konsumuar do të ndodhë në nivel rajonal për shkak të karakteristikave teknike dhe operative të **sistemit**.

3.4.4 Mundësitë e Rregullimit të Tensionit

3.4.4.1 Mundësitë e rregullimit të tensionit të cilat mund të shfrytëzohen nga **OSTT** përfshijnë por nuk kufizohen me disa ose të gjitha pikat e mëposhtme:

- **Sistemin e Transmisionit:**

	KODI I RRJETIT	PO-KO-005
	<i>ver. 2.1</i>	<i>fajqe 22 nga 33</i>

- Ndryshim i pozicioneve te rregullatorit të tensionit të transformatorit;
- Bobina induktive dhe kompensatorit;
- Kompensatorët var statik (SVC);
- Stabilimenti i gjenerimit:
 - Aftësia e **fuqisë reaktive të njësisë prodhuese (gjeneruese)**;
 - Ndryshimi i pozitës së rregullatorit të tensionit në transformatorët e **njësisë prodhuese (gjeneruese)**.
- Stabilimenti i **konsumatorit të ngarkesës** ;
 - Korigjimi i faktorit të fuqisë.

3.4.5 Strategjitë e Rregullimit të Tensionit

3.4.5.1 Qëllimi i rregullimit të tensionit është të rregulloj tensionin e **sistemit** në mënyrë që të optimizojë rrjedhat e **fuqisë reaktive**. Në mënyrë që të arrihet kjo duhet të përshtaten nivelet më të përshtatshme të tensionit dhe aranzhmanet e synuara të tensionit. Strategjitë për ta arritur këtë janë si më poshtë:

- Optimizimi sipas procedurës së rregullimit terciar të tensionit sipas paragrafit 3.6.4 duke përdorur mjete jo në kohë reale;
- Studimet dhe zgjidhjet në kohë reale që rezultojnë nga sistemi EMS/SCADA:

3.5 Kërkesat e Njësisë Prodhuese (gjeneruese)

3.5.1 AVR

3.5.1.1 Të gjitha **njësitë prodhuese (gjeneruese)** të sinkronizuara duhet të kenë një sistem ngacmimi të kontrolluar nga një rregullator automatik i tensionit (**AVR**) që është në shërbim dhe funksionon gjithmonë në mënyrë automatike ndërkohë që sinkronizohet nëse nuk është liruar nga detyra nga ana e **OSTT**. Kërkesat specifikohe në **kodin e kyçjes**.

3.5.2 Aktivizimi i një AVR

3.5.2.1 Një **gjenerues** mund të çaktivizojë ose kufizojë veprimin e **AVR** si në rastet e mëposhtme:

- Ku veprimi është themelor për sigurinë e personelit dhe/ose impiantit;

- Në mënyrë që të sigurohet besueshmëria e **njesisë prodhuese (gjeneruese)**;
- Aty ku kufizimi dakordohet mes **OSTT** dhe **gjeneruesit** më parë.

3.5.2.2 Në rastin kur një **njësi prodhuese (gjeneruese)** nuk funksionon nën kontrollin e **AVR, OSTT** mund të vendosë kufizime mbi funksionimin e **njesisë prodhuese (gjeneruese)** deri në masën e nevojshme për të siguruar funksionimin e sigurt të **sistemit** të energjisë elektrike dhe funksionimin brenda standardeve të përshkuara. Kjo do të përfshijë atje ku është e nevojshme udhëzimin që **gjeneruesi** të de-energizojë **njësinë prodhuese (gjeneruese)**. Nëse **OSTT** e ndërmerret një masë të tillë, atëherë ai do të këshillohet me **gjeneruesin** sa më parë që të jetë praktikisht e mundur në mënyrë që të përcaktojë një regjim të funksionimit të sigurt që shkakton kufizimin minimal të veprimtarisë së **njesisë prodhuese (gjeneruese)**.

3.6 Sigurimi i Rregullimit të Tensionit dhe Fuqisë Reaktive

3.6.1 E përgjithshme

3.6.1.1 Sigurimi i rregullimit të tensionit dhe **fuqisë reaktive** mund të ndahet në tre lloje të veçanta – primar, sekondar dhe terciar. Këto detajizohen në paragrafët 3.6.2, 3.6.3 dhe 3.6.4.

3.6.2 Rregullimi Primar i Tensionit

3.6.2.1 Rregullimi primar i tensionit është rregullimi në kohë reale minutë pas minute i tensionit dhe **fuqisë reaktive**. Në shumicën e rasteve rregullimi sigurohet nëpërmjet funksionimit automatik të stabilimentit të përfshirë.

3.6.2.2 Rregullimi primar i tensionit sigurohet kryesisht nga **AVR-të** e **njësive prodhuese (gjeneruese)**.

3.6.2.3 **Njësitë prodhuese (gjeneruese)** kanë aftësinë e inicimit të luhatjeve të shpeshta në ngacmimin e tyre dhe si rezultat ndryshimin e shpejtë në prodhimin (gjenerimin) e **fuqisë reaktive** kur ato identifikojnë një luhatje të tensionit përmes terminaleve të tyre.

3.6.2.4 Rregullimi i përbashkët i tensionit ose shpërndarja e energjisë reaktive shfrytëzohet në disa **stabilimente energjetike** për të rregulluar tensionin në pika specifike të **Sistemit të Transmisionit**. Kjo siguron shpërndarjen optimale të **fuqisë reaktive** mes **njësive prodhuese (gjeneruese)** që funksionojnë paralelisht me **stabilimentin energjetik**. Këto skema normalisht funksionojnë duke iu referuar tensionit në zbarat shoqëruese të tensionit të lartë (HV).

	KODI I RRJETIT	PO-KO-005
	<i>ver. 2.1</i>	<i>fajqe 24 nga 33</i>

3.6.2.5 **Gjeneruesit** kanë për detyrë të sigurojnë që **njësitë e tyre prodhuese (gjeneruese)** të kyçura në **Sistemin e Transmisionit** të parashikojnë kërkesa të detyrueshme për rregullimin primar të tensionit.

3.6.3 Rregullimi Sekondar i Tensionit

3.6.3.1 Rregullimi sekondar i tensionit përbëhet nga veprimet që mund të ndërmerren manualisht kur jepet udhëzimi nga ana e **OSTT** në mënyrë që të koordinohen efektet e të gjitha pajisjeve të rregullimit të tensionit dhe **fuqisë reaktive**. Metodatat e përdorura për rregullimin primar të tensionit mund të përdoren gjithashtu edhe për rregullimin sekondar të tensionit së bashku me shant-reaktorët kapacitorët, rregullatorët me rregullim nën ngarkesë në transformator dhe autotransformator.

3.6.3.2 Qëllimi i përgjithshëm është të mbahen nivelet e kërkuara të tensionit dhe rezervat e **fuqisë reaktive** në gjithë **Sistemin e Transmisionit** dhe në kufijtë me **Sistemin e Shpërndarjes**.

3.6.3.3 **OSTT** dhe gjithë **përdoruesit** duhet të sigurohen që stabilimenti i tyre, gjatë gjithë kohës, është i aftë të përmbushë kërkesat e kryerjes së rregullimit sekondar të tensionit.

3.6.4 Rregullimi Terciar i Tensionit

3.6.4.1 Rregullimi terciar i tensionit përfshin një proces më afat-gjatë të optimizimit brenda afatit kohor të funksionimit, me përdorimin e matjeve në kohë reale veçanërisht në lidhje me përgjegjësitë e anës së **ngarkesës**. Ky proces do ta ketë **sistemin** nën vëzhgim në tërësi dhe të ndarë në mënyrë që të përcaktojë aranzhmanet optimale dhe pozicionin e shërbimit të pajisjeve shoqëruese të rregullimit të tensionit – **AVR**, aranzhmanet e ndryshimit të pozitës së rregullatorit, aranzhmanet e shant-reaktorit dhe kapacitorëve.

3.6.4.2 Rezultati i këtij procesi do të jetë një aranzhman i optimizuar i sigurimit të rezervës së kërkuar të **fuqisë reaktive** për qëllime të ushtrimit të rregullimit sekondar të tensionit kur është e nevojshme.

3.6.4.3 Përgjegjësia e kryerjes së këtij procesi mbetet te **OSTT**.

3.7 Mjetet Teknike për Rregullimin e Tensionit dhe Fuqisë Reaktive

3.7.1.1 **Sistemi i Transmisionit** planifikohet dhe operohet nga **OSTT** për të qenë i sigurt ndaj humbjeve të zakonshme gjatë gjithë kohës¹. Një element kyç gjatë trajtimit të **ndodhive** të zakonshme është sigurimi i rezervave të mjaftueshme të **fuqisë reaktive**.

3.7.1.2 **OSTT** ka përgjegjësinë që në kohën kur ka **ngarkesa** të larta, të sigurojë që **sistemi** është i aftë të pranojë **ndodhi** të tilla me rezerva të mjaftueshme të **fuqisë reaktive** në mënyrë që ta mbajë tensionin e **sistemit** brenda kufijve të kërkuar. Një parim i ngjashëm aplikohet në të kundërtën, në kohën kur ka **ngarkesa** të ulëta, atëherë duhet të vihen në dispozicion rezervat absorbuese të **fuqisë reaktive**.

3.8 Udhëzime të OSTT

3.8.1.1 **OSTT** do të japë udhëzime për **përdoruesit** dhe do të kryejë shkyçjet apo kyçjet si më poshtë:

- Tek **gjeneratorët** për të mbajtur nivelet e synuara të tensionit duke e ndryshuar **gjenerimin** ose absorbimin e **fuqisë reaktive** të **njesisë prodhuese (gjeneruese)** deri në zbritjen e kufirit të rregulluar të **fuqisë reaktive**.
- Shkyçjet apo kyçjet e shant-reaktorit dhe kompensatorit të kyçur drejtpërdrejt në **Sistemin e Transmisionit**.
- Ndryshimin e pozicioneve të rregullatorit (Tap) të transformatorëve dhe auto-transformatorëve;
- Ndryshimet në mënyrën e funksionimit dhe në pikën e caktuar të tensionit të kompensatorëve sinkron dhe var statik.

3.9 Programi i Tensionit

3.9.1.1 Çdo [tre] muaj **OSTT** do të përgatisë një program të tensionit që përmban të paktën informacionin e mëposhtëm:

- Periudhën nën konsiderim;

¹ Në kushte ekstreme **sistemi i transmisionit** mund të funksionojë në mënyrë të tillë që nuk është në pajtueshmëri me standardet normale të sigurisë. Kjo do të përfshinte situatat që krijohen gjatë rikthimit në normalitet pas një defekti të madh ose një fikjeje totale apo të pjesshme.

- Mënyrën e funksionimit të **Sistemit të Transmisionit**;
- Pikën e caktuar të tensionit në pika të veçanta;
- Aranzhmanet e ndryshuesve të rregullatorit (Tap) të transformatorëve dhe autotransformatorëve;
- Kundërmasat që duhet të përshtaten në rastin e mosbalancimit të **fuqisë reaktive** mes ofertës (furnizimit) dhe **ngarkesës**;
- Ndonjë informacion tjetër të nevojshëm për rregullimin e tensionit dhe **fuqisë reaktive**.

3.9.1.2 Programi i tensionit i përgatitur dhe i lëshuar nga **OSTT** sipas seksionit 3.9.1.1 më sipër do të azhurohet në baza javore dhe do t'i shpërndahet të gjitha **palëve** relevante.

3.9.1.3 **OSTT** do të monitorojë përmbushjen e programit të tensionit dhe udhëzimeve të **OSTT** nga ana e **përdoruesve** në lidhje me rregullimin e tensionit/**fuqisë reaktive**. Në rastet e mospajtueshmërisë **OSTT** ka të drejtë të ve në punë mjete të tjera për rregullimin e tensionit/**fuqisë reaktive** (p.sh bazuar në **marrëveshjet e shërbimeve ndihmëse**) në llogari të **përdoruesit** relevant që ka dështuar në ekzekutimin e detyrimit të tij.

3.9.1.4 Në rastet e dështimeve të zgjatura në plotësimin e kërkesave të detyrueshme, **OSTT** do të paralajmërojë **përdoruesin** dhe do ta raportojë këtë dështim tek **Rregullatori**.

3.9.2 Përgjegjësia e Gjeneruesve

3.9.2.1 **Gjeneruesit** do të jenë përgjegjës për mbajtjen e niveleve të tensionit në pikën e kyçjes së **stabilimentit energjetik** të tyre dhe të **njësive prodhuese (gjeneruese)** të **sistemit energjetik** në përputhje me programin e tensionit. Kjo kërkesë duhet të përmbushet aq sa ta lejojë kufijtë teknik të stabilimenteve të tyre.

3.9.2.2 Çdo devijim nga kufijtë e pranueshëm të tensionit do të raportohet si një ndodhi në pajtueshmëri me kodin e ndër lidhjes operationale dhe raportimit të ndodhive.

3.10 Marrëveshjet e Shërbimeve Ndihmëse

3.10.1.1 Përveç kërkesave të detyrueshme të vendosura mbi gjithë **gjeneruesit** për sigurimin e **fuqisë reaktive** për rregullimin e tensionit si shtesë e **fuqisë reaktive** mund të ofrohet për **OSTT** nga **përdoruesit** sipas kushteve të **marrëveshjes së shërbimeve ndihmëse**.

3.11 Aspektet e Interkonekcionit të Rregullimit të Tensionit

3.11.1.1 Rrjedhat e **fuqisë reaktive** në linjat interkonektive me **sistemet** energjetike fqinje duhet të mbahen sa më afër zeros që të jetë e mundur. Varësisht nga kushtet operationale të cilat mund të rrezikojnë funksionimin e **sistemit** të interkonekcionit, **TSO**-të fqinje mund të dakordojnë sasinë e **fuqisë reaktive** që mund të shkëmbehet gjatë funksionimit normal ose kur ndodhin raste të paparashikuara.

3.11.1.2 Nivelet e tensionit në trafostacionet **interkonektive** duhet të mbahen sa më afër vlerave të paracaktuara mes **TSO**-ve fqinje që të jetë e mundur. Ato vlera mund të ndryshojnë nga margjinat e përcaktuara në këtë **kod të balancit** nëse nuk do të kenë ndikim në pjesën tjetër të **sistemit energjetik** të Kosovës.

4 Kodi i Rregullimit të Frekuencës

4.1 Parathënie

4.1.1.1 Ky **kod i rregullimit të frekuencës** përcakton kërkesat dhe kriteret në lidhje me sigurimin e rregullimit të frekuencës në **sistemin energjetik** të Kosovës. **Rregullimi i frekuencës** kryhet sipas dispozitave të marrëveshjeve ndërshtetërore, kur operohet në paralel me këto shtete fqinjë, nga **OSTT**, **sistemet energjetike** të **OST**-ve të vendeve fqinjë, Koordinatorit i zonave/blloqeve të kontrollit UCTE dhe qendrës së koordinimit UCTE Jugore në Laufenburgh. Ky **kod i rregullimit të frekuencës** duhet të lexohet në lidhje me **kodin e kyçjes** dhe **planifikimit të rasteve të paparashikuara** dhe **kodin e rregullimit të ngarkesës** brenda kodit operativ.

4.2 Objektivi

4.2.1.1 Objektivi i këtij seksioni është të lejojë OSTT – me aq sa është e mundur – të arrijë si më poshtë:

- Të mbajë frekuencën e sistemit sipas kërkesave të standardeve të frekuencës të detajuara në **kodin e standardeve të energjisë elektrike**;
- Të mbajë rrjedhat në interkonekcionet në nivelet e dakorduara:

4.3 Fushëveprimi

4.3.1.1 Ky seksion aplikohet për:

	KODI I RRJETIT	PO-KO-005
	<i>ver. 2.1</i>	<i>fajqe 28 nga 33</i>

- **OSTT;**
- **Gjeneratorët përfshirë gjeneratorët me njësi prodhuese (gjeneruese) të lidhura me Sistemin e Shpërndarjes;**
- **OSSH-të;**
- **Konsumatorët të lidhur drejtpërdrejt me Sistemin e Transmisionit:**

4.4 Procedura

4.4.1 E përgjithshme

- 4.4.1.1 Secili pjesëmarrës i **tregut të energjisë elektrike** është përgjegjës për përmbushjen e konsumit ditor dhe/ose planin e gjenerimit të dorëzuar në **OSTT**.
- 4.4.1.2 **OSTT** është përgjegjës për mundësinë e rregullimit ngarkesë - frekuencë në **sistemin energjetik** të Kosovës ose duke përdorur burimet e saj ose në bashkëpunim me **TSO**-të tjera regionale.
- 4.4.1.3 Në rastin e shkeljeve **OSTT** duhet të ndërmarrë të gjitha hapat e nevojshme sipas këtij **Kodi të Rrjetit** në mënyrë që të parandalojë dhe mënjanojë ndonjë defekt në sistemin energjetik. Çdo udhëzim i dhënë nga **OSTT** në **kodin e rregullimit të frekuencës për pjesëmarrësit e tregut** është i detyrueshëm.
- 4.4.1.4 Rregullimi i frekuencës së ngarkesës përbëhet nga rregullimi primar, rregullimi sekondar dhe rregullimi terciar – i shpejtë dhe i ngadalshëm – dhe funksionet dhe kërkesat e këtyre janë të detajuara në paragrafët në vazhdim. Në **sistemin energjetik** të Kosovës rregullimi i frekuencës dhe fuqisë aktive duhet të ofrohet nga si më poshtë:
- Përgjigja automatike nga **njësitë e gjenerimit** të ndjeshme ndaj frekuencës që operojnë në mënyrë të mbikëqyrur lirshëm;
 - **Rregullimi automatik i gjenerimit të njësive prodhuese (gjeneruese)** të pajisura me rregullator automatik të frekuencës së ngarkesës;
 - **Rregullimi i ngarkesës** duke përdorur reduktimin e ngarkesës me rotacion ABC për funksionim normal ditë pas dite dhe masat e tjera të **rregullimit të ngarkesës** siç është detajuar në **kodin e rregullimit të ngarkesës** për situata emergjente.

4.4.2 Rregullimi Primar

- 4.4.2.1 Rregullimi **primar** duhet të fillojë menjëherë pas një devijimi të frekuencës në një situatë pothuajse të qëndrueshme prej më tepër se ± 200 mHz, dhe të marrë efekt të plotë jo më tepër se 30 sekonda më vonë.
- 4.4.2.2 **Rezerva primare** është sasia e rezervës operative që është e mjaftueshme për të ofruar – në mënyrë automatike me përdorimin e rregullatorëve të shpejtësisë së turbinës – margjinën normale rregulluese të frekuencës së sinkronizuar të zonës. Vlera minimale e rregullimit primar ngarkesë - frekuencë përcaktohet për secilin sistem energjetik bazuar në “parimin e veprimit të përbashkët” në interkoneksionin e UCTE.
- 4.4.2.3 Të gjitha **njësitë prodhuese (gjeneruese)** duhet të jenë në gjendje të ofrojnë rregullimin primar ngarkesë - frekuencë gjatë funksionimit në të gjitha kohët përveçse kur janë të liruara nga ky obligim nga **OSTT** nën kushtet e derogimit.
- 4.4.2.4 **OSTT** mund të japë leje të posaçme për **njësitë prodhuese (gjeneruese)** për të funksionuar në një mënyrë të pavarur nga frekuenca në raste të caktuara duke mbajtur në konsideratë mundësinë për funksionimin në varësi të frekuencës së disponueshme nga **njësitë prodhuese (gjeneruese)** të sinkronizuara.
- 4.4.2.5 Një ndryshim i induktuar i frekuencës së sistemit në prodhimin (gjenerimin) e **energjisë aktive** të një **njësie prodhuese (gjeneruese)** që ndihmon rikthimin në frekuencën e synuar nuk duhet të shkelet nga një **gjenerator** përveçse ku kjo gjë ndodh për arsye tërësisht të sigurisë (në lidhje me personelin apo me **stabilimentin**).

4.4.3 Rregullimi Sekondar

- 4.4.3.1 **Rezerva e rregullimit sekondar** është një sasi shtesë e rezervës së funksionimit të mjaftueshëm për të reduktuar defektet në zonën rregulluese (**ACE**) në mënyrë automatike nëpërmjet një rregulluesi sekondar dhe për të kontribuar – veçanërisht pas ndonjë ngjarje madhore si humbja e një **njësie** të madhe **prodhuese (gjeneruese)** -në rikthimin e frekuencës në vlerën e synuar në mënyrë që sistemi të rikthehet në gjendjen e mëparshme të sigurisë. Frekuenca dhe rrjedhat e **fuqisë aktive** duhet të fillojnë të kthehen në vlerat e synuara si rezultat i **rregullimit sekondar** pas 30 sekondash me procesin e korrektimit të ndodhur 15 minuta më pas dhe me një shkallë të arsyeshme devijimi dhe pa tejkalim.
- 4.4.3.2 Vlera minimale e rezervës së rregullimit sekondar në **Sistemin Energjetik** të Kosovës përcaktohet nga formula e mëposhtme:

$$R = \sqrt{a L_{\max} + b^2} - b$$

ku:

R = vlera minimale e rezervës sekondare ngarkesë - frekuencë në MW

L_{\max} = Ngarkesa maksimale e parashikuar e ngarkesës në MW për zonën e rregulluar

$a = 10$ MW dhe $b = 150$ MW

- 4.4.3.3 **OSTT** mund të përcaktojë vlera të ndryshme për **rezervën e rregullimit sekondar** për periudha të ndryshme ditore apo sipas orëve në varësi të kushteve të funksionimit të **sistemit energjetik** të Kosovës.
- 4.4.3.4 Të gjitha impiantet hidro elektrike me një prodhim (gjenerim) më të madh se [20MW] duhet të jenë në gjendje të shpërndajnë **rezervën sekondare** të rregullimit dhe të jenë të pajisura si duhet.
- 4.4.3.5 Rezerva e rregullimit sekondar mund të shpërndahet vetëm nga **njësitë prodhuese (gjeneruese)** që përmbushin të gjitha kërkesat teknike dhe janë para-kualifikuar nga **OSTT** për shërbim të tillë të sistemit.
- 4.4.3.6 Të gjitha **njësitë prodhuese (gjeneruese)** që marrin pjesë në rezervën e rregullimit sekondar automatik do ta bëjnë këtë sipas kushteve të një **marrëveshje të shërbimeve ndihmëse**.
- 4.4.3.7 **OSTT** është i detyruar të marrë dhe të shpërndajë sinjale të rezervës së rregullimit sekondar për **njësitë prodhuese (gjeneruese)** që marrin pjesë në rezervën e rregullimit sekondar automatik. **Njësitë prodhuese (gjeneruese)** gjatë ofrimit të këtij shërbimi janë të detyruara të ofrojnë përgjigje efikase, të sakta dhe të besueshme për këto sinjale.
- 4.4.3.8 **OSTT** ka të drejtën të monitorojë ecurinë e **njësive prodhuese (gjeneruese)** që marrin pjesë në **rezervën e rregullimit automatik sekondar** dhe të pezullojnë këtë shërbim në çdo kohë nëse cilësia e shërbimit është nën indikatorët e cilësisë së duhur të shërbimit të përmendur në **marrëveshjen e shërbimeve ndihmëse**.
- 4.4.3.9 Nëse ndodh rasti i përshkruar nën paragrafin 4.4.3.8, **OSTT** është lejuar të sigurojë sasi shtesë të rregullimit sekondar ngarkesë - frekuencë nga një burim tjetër.

4.4.4 Rregullimi Terciar

- 4.4.4.1 Në mënyrë që të lejohet rregullim i sheshtë i **sistemit energjetik** dhe rezervës terciare të qëndrueshme, kushtet e mëtejme nën këtë kapitull do të ndahen në vlerësimin e rregullimit të shpejtë terciar dhe rregullimit të ngadalshëm terciar në lidhje me startin dhe kohën totale të shpërndarjes.

4.4.4.2 **Rezerva e rregullimit terciar** përdoret për të kompensuar humbjen e **gjenerimit** ashtu edhe humbjen e ngarkesës. Humbja e **gjenerimit** është ngjarje më e shpeshtë dhe zbatohet në kushtet operative më serioze. Për shkak të kësaj, ky rast është përmendur në këtë kapitull. Megjithatë humbja e ngarkesës duhet të trajtohet si duhet në procedurat e planifikimit operativ dhe në operimin e **tregut balancues** me qëllim të mundësoj ngritjen dhe zbritjen e rezervës së rregullimit terciar.

4.4.4.3 Rezerva e shpejtë e **rregullimit terciar** duhet të jetë e gatshme plotësisht brenda 15 minutash nga momenti që aktivizohet dhe liron **rezervën primare** dhe **sekondare**. **Rregullimi i shpejtë terciar** duhet të ofrohet si pjesë e një **marrëveshje për shërbime ndihmëse**. Aktivizimi i rezervës së **rregullimit të shpejtë terciar** duhet të jetë i gatshëm në çdo kohë dhe rezerva duhet të jetë e qëndrueshme minimum për [tetë] orë.

4.4.4.4 Sasia e rregullimit të shpejtë terciar ngarkesë - frekuencës në **sistemin energjetik** të Kosovës duhet të jetë e mjaftueshme për të kompensuar humbjen e njësisë më të madhe prodhuese (gjeneruese) gjatë gjithë kohës të lidhur me **sistemin energjetik**.

4.4.4.5 **Rregullimi** i ngadalte **terciar** është planifikuar të lëshojë **rregullimin** e shpejtë **terciar** dhe të stabilizojë ekuilibrin dhe frekuencën e energjisë në afat të gjatë. Ai duhet të lëshohet plotësisht pas një minimumi prej [tetë] orësh nga momenti i aktivizimit të tij dhe duhet të jetë i qëndrueshëm për një minimum prej [48] orësh. **Rregullimi** i ngadalshëm **terciar** duhet të sigurohet si pjesë e një **marrëveshje të shërbimeve ndihmëse**.

4.4.4.6 Sasia e rregullimit të ngadalshëm terciar ngarkesë - frekuencës në **sistemin energjetik** të Kosovës duhet të jetë e mjaftueshme për të kompensuar humbjen e njësisë prodhuese (gjeneruese) më të madhe të lidhur me **sistemin energjetik** gjatë gjithë kohës.

4.4.4.7 **Rregullimi terciar** i shpejtë dhe/ose i ngadalshëm mund të merret nga burimet e mëposhtme:

- **Njësitë prodhuese (gjeneruese)** në **sistemin energjetik** të Kosovës;
- Ngarkesat e dispeçimit në **sistemin energjetik** të Kosovës;
- Sisteme të tjera energjetike:

4.4.5 Rregullimi kohor

4.4.5.1 **OSTT** është përgjegjës për koordinimin e procesit të rregullimit kohor në **sistemin energjetik** të Kosovës. Për këtë arsye **OSTT** do të marrë një vlerë të përcaktuar të

frekuencës nga niveli më i lartë organizativ i UCTE (zona/blloku rregullues) dhe ta shpërndajë një ditë përpara për të gjithë **përdoruesit** që funksionojnë në mënyrë të ndjeshme ndaj frekuencës.

4.4.5.2 **OSTT** është i autorizuar të shkelë vlerat e përcaktuara të frekuencës së zakonshme të UCTE vetëm në rastet ku **sistemi energjetik** i Kosovës është i ndarë nga pjesa tjetër e **interkoneksionit**, ose në rastet kur ka një ramje totale ose të pjesshme.

4.4.5.3 **Përdoruesit** janë përgjegjës për të ndjekur vlerën e përcaktuar të frekuencës të udhëzuar nga **OSTT** në të gjitha kohët.

4.5 Kërkesat

4.5.1 Kërkesat e Njësisë Prodhuese (gjeneruese)

4.5.1.1 Për qëllime të **rregullimit primar** saktësia e matjeve të **rregullimit të frekuencës** së ngarkesës nuk duhet ta kalojë ± 10 mHz.

4.5.1.2 Për qëllime të **rregullimit sekondar** saktësia e matjeve të rregullimit të frekuencës së ngarkesës duhet të jetë ndërmjet ± 1 deri në 1.5 mHz.

4.5.1.3 Kufijtë e shtrirjes së **rregullimit primar** duhet të jenë të paktën + ose - [2]% të energjisë formale të prodhuar.

4.5.1.4 Përkuljet e opsioneve të pajisjeve të **rregullimit primar** nuk duhet t'i kalojnë [6] %.

4.5.1.5 Gabimi në përgjigje i rregullatorëve të shpejtësisë së turbinës nuk duhet të kalojë [5] %.

4.5.1.6 Brezi i rregullatorit të shpejtësisë së rrotullimit të turbinës nuk duhet të jetë më i madh se ± 10 mHz.

4.5.1.7 Në përgjithësi kërkesat e detajuara në Rregulloren 1 të UCTE OH duhet të përmbushen.

4.5.2 Reagimi ndaj Frekuencës së Lartë

4.5.2.1 **OSTT** ka përgjegjësinë të sigurojë se ka rezerva të mjaftueshme nga lartë poshtë në sistem për të lejuar të ofrohet një shërbim rregullator i frekuencës në rast të një devijimi pozitiv të frekuencës nga frekuenca e synuar.

4.5.2.2 Nëse frekuenca e sistemit ngritet në 50.50Hz, të gjithë impiantet energjetike duhet të marrin pjesë në uljen e frekuencës brenda kufijve të kufizimeve të tyre teknologjike bazuar në instruksionet nga **OSTT**. Kjo është një kërkesë e detyrueshme dhe duhet të ofrohet pa pagesë nga të gjitha **njësitë prodhuese (gjeneruese)**.

	KODI I RRJETIT	PO-KO-005
	<i>ver. 2.1</i>	<i>fajqe 33 nga 33</i>

4.5.2.3 Impianti i cili në mënyrë specifike ofron reagim ndaj frekuencës së lart do të specifikohet nga **OSTT**.

4.5.2.4 Përveç impianteve që ofrojnë reagim ndaj frekuencës së lartë siç është shpjeguar në 4.5.2.3 më sipër, **OSTT** mund po ashtu të mbyllë kontratat për shërbime ndihmëse me ngarkesa të dispeçimit për sigurimin e **rregullimit terciar** nga lart poshtë në mënyrë që të mbajë balancimin e sistemit në afat të gjatë.

4.6 Të drejtat e Inspektimit

4.6.1.1 **OSTT** ka të drejtën të ndërmarrë inspektime të **pjesëmarrësve të tregut** të energjisë elektrike për të konfirmuar se ata po përmbushin kërkesat e tyre teknike. Këto inspektime duhet të organizohen dhe të kryhen në përputhje me **kodin e kyçjes**.

5 Burimet dhe Dokumentet

5.1 Burimet

Nr.	Emri i dokumentit
1.	Ligji për Energjinë Elektrike
2.	Licenca e Operatorit të Sistemit të Transmisionit
3.	
4.	

5.2 Dokumentet dhe formularët

5.3 Shënime për versionet

Versioni	Data	Përshkrimi	Kohëruajtja
1.1	27.01.2007	Edicioni 1, Rishikimi 1	1 vit
2.0	14.01.2008	Edicioni 2	2 vjet
2.1	10.09.2010	Edicioni 2, Rishikimi 1	